

THE PALIVERSE PROJECT

The Universe of Buddha's Wisdom

Subcommentaries (Tīkā)

The Canon of Discourses - Subcommentaries (Sutta
Piṭaka - Tīkā)

1. The Collection of the Long Discourses -
Subcommentaries (1. Dīgha Nikāya - Tīkā)
2. Subcommentary on the Great Chapter (2. Mahāvaggaṭīkā)
7. Commentary on the Discourse on the Great Congregation
(7. Mahāsamayasuttavaṇṇanā)

PaliVerse

1.The Collection of the Long Discourses - Subcommentaries

2. Subcommentary on the Great Chapter

7. Mahāsamayasuttavaṇṇanā

Nidānavāṇṇanā

331. Udānanti raññā okkākena jātisambhedaparihāranimittam pavattitam udānam paṭicca. Ekopi janapado ruḥhisaddena “sakkā”ti vuccatīti ettha yaṃ vattabbam, tam mahānidānavāṇṇanāyaṃ vuttanayena veditabbam. Aropiteti kenaci aropite.

Āvaraṇenāti setunā. Bandhāpetvāti paṃsupalāsapāsāṇamattikākhaṇḍādīhi āliṃ thiram kārāpetvā.

“Jātim ghaṭṭetvā kalaham vaḍḍhayimsū”ti saṅkhepena vuttamattham pākaṭataram kātum “koliyakammakarā vadanti”tiādi vuttam.

Tiṇi jātakānīti phandanajātakapathaviṇḍriyajātakalaṭukikajātakāni dve jātakānīti rukkhadhamma vaṭṭakajātakāni.

Tenāti bhagavatā. Kalahakāraṇabhāvoti kalahakāraṇassa atthibhāvo.

Aṭṭhāneti akāraṇe. Veram katvāti virodham uppādetvā. “Kuṭṭhārihattho puriso”tiādinā phandanajātakam kathesi. “Duddubhāyati bhaddante”tiādinā pathaviṇḍriyajātakam kathesi. “Vandāmi tam kuṇḍjarā”tiādinā laṭukikajātakam kathesi.

“Sādhū sambahulā ñātī; api rukkhā araṇṇajā;
Vāto vahati ekaṭṭham, brahantampi vanappati”nti. -

Ādinā rukkhadhammajātakam kathesi.

“Sammodamānā gacchanti, jālam ādāya pakkhino;
Yadā te vivadissantī, tadā ehinti me vasa”nti. -

Ādinā vaṭṭakajātakam kathesi.

“Attadaṇḍā bhayaṃ jātam, janam passatha medhagam;
Saṃvegam kittayissāmi, yathā saṃvijitam mayā”ti.

Ādinā attadaṇḍasuttam kathesi.

Tamtaṃpalobhanakiriya kāyavācāhi parakkamantiyo “ukkaṇṭhantū”ti sāsanam pesenti.

Kuṇāladaheti kuṇāladahatīre paṭiṭṭhāya. Pucchitapucchitam kathesi “anukkamena kuṇālasakuṇarājassa pucchanappasaṅgena kuṇālaajātakam kathessāmi”ti.

Anabhiratiṃ vinodesi itthīnam dosadassanamukhena kāmānam ādīnavokārasaṃkilesavibhāvanena.

Kosajjaṃ vidhamitvā purisathāmaparibrūhanena “uttamapurisasadisehi no bhavitum vaṭṭatī”ti uppannacittā.

Avissatṭhakammantāti arativinodanato paṭṭhāya avissatṭhasamaṇakammantā, aparicattakammaṭṭhānāti attho. Nisīditum vaṭṭatīti bhagavā cintesīti yojanā.

Paduminiyanti padumassare. Vikasiṃsu guṇagaṇavibodhena. “Ayaṃ imassa...pe... na kathesī”ti iminā sabbepi te bhikkhū tāvadeva paṭipāṭiyā āgatattā aññaṃaññaṃ lajjamānā attanā paṭividdhavisesaṃ bhagavato nārocesunti dasseti. “Khīṇāsavāna”ntiadinā tattha kāraṇamāha.

Osīdamatteti bhagavato santikaṃ upagatamatte. Ariyamaṇḍaleti ariyasamūhe. Pācīnayugandharaparikkhepatoti yugandharapabbatassa pācīnaparikkhepato, na bāhirakehi uccamānaudayapabbatato. Rāmaṇeyyakadassanattanti buddhuppādapaṭimaṇḍitattā visesato ramaṇīyassa lokassa ramaṇīyabhāvadassanattamaṃ. Ullānghitvāti utṭhahitvā. Evarūpe khaṇe laye muhutteti yathāvutte candamaṇḍalassa utṭhitakkhaṇe utṭhitavelāyaṃ utṭhitamuhutteti uparūpari kālassa vaḍḍhitabhāvadassanattamaṃ vuttaṃ.

Tathā tesam bhikkhūnaṃ jātiādivasena bhagavato anurūpaparivāritaṃ dassento “tatthā”ti ādimāha.

Samāpannadevatāti āsannaṭṭhāne jhānasamāpatti samāpannadevatā. Calīṃsūti utṭhahiṃsu. Kosamattaṃ ṭhānaṃ saddantaraṃ. Jambudīpe kira ādito tesatṭhimattāni nagarasahassāni uppannāni, tathā dutiyaṃ, tathā tatiyaṃ, taṃ sandhāyāha “tikkhattum tesatṭhiyā nagarasahassesū”ti. Te pana sampiṇḍetvā satasahassato paraṃ asītisahassāni, navasahassāni ca honti. Navanavutiyā doṇamukhasatasahassesūti navasatasahassādhikesu navutisatasahassesu doṇamukhesu. Doṇamukhanti ca mahānagarassa āyuppattiṭṭhānabhūtaṃ pādanagaraṃ vuccati. Channavutiyā paṭṭanakotīsatasahassesūti chakoṭīadhikanavutikoṭīsatasahassapaṭṭanesu. Tambapaṇṇidīpādīsu chapaṇṇāsāya ratanākaresu. Evaṃ pana nagaradoṇimukhapaṭṭanaratanākārādivibhāgena kathanam taṃtaṃadhivatthāya vasantīnaṃ devatānaṃ bahubhāvadassanattamaṃ. Yadi dasasahassacakkavālesu devatā sannipatitā, atha kasmā pāliyaṃ “dasahi ca lokadhātūhī”ti vuttanti āha “dasasahassa...pe... adhippetā”ti, tena sahassilokadhātu idha “ekā lokadhātū”ti vuttāti veditabbaṃ.

Lohapāsādeti ādito kate lohapāsāde. Brahmalokeyi heṭṭhime brahmaloke. Yadi tā devatā evaṃ nirantarā, pacchā āgatānaṃ okāso eva na bhaveyyāti codanaṃ sandhāyāha “yathā kho panā”tiādi. Suddhāvāsakāyaṃ upapannā suddhāvāsakāyikā, tāsāṃ pana yasmā suddhāvāsabhūmi nivāsaṭṭhānaṃ, tasmā vuttaṃ “suddhāvāsavāsīna”nti. Āvāsāti āvāsanaṭṭhānabhūtā, devatā pana orambhāgiyānaṃ, itaresaṅca saṃyojanānaṃ samucchindanena suddho āvāso etesanti suddhāvāsā.

332. Puratthimacakkavāḷamukhavaṭṭiyaṃ otari aññaṭṭha okāsaṃ alabhamāno. Evaṃ sesāpi. Buddhānaṃ abhimukhamaggo buddhavīthi. Yāva cakkavāḷā ottharittum ovarittum na sakkā. Pahaṭabuddhavīthiyāvāti buddhānaṃ santikaṃ upasaṅkamantehe tehi devabrahmehi vaḷaṅgitavīthiyāva. Samiti saṅgati sannipāto samayo, mahanto samayo mahāsamayoti āha “mahāsamūho”ti. Pavaddhaṃ vanaṃ pavananti āha “vanasaṇḍo”ti. Devaghaṭāti devasamūhā.

Samādahaṃsūti samādahitaṃ lokuttarasamādhinā suṭṭhu appitaṃ akaṃsu, yathāsamāhitaṃ pana samādhinā yojitaṃ nāma hotīti vuttaṃ “samādhinā yojesu”nti. Sabbesaṃ gomuttavaṅkādhinaṃ dūrasamūhanitattā sabbe...pe... akariṃsu. Nayati asse etehīti nettāni, yottāni. Avīthipaṭipannānaṃ assānaṃ vīthipaṭipādanaṃ rasmiggahaṇena pahotīti “sabbayottāni gahetvā acodento”ti vatvā taṃ pana acodanaṃ avāraṇaṃ evāti āha “acodento avārento”ti.

Yathā khīlaṃ bhittiyaṃ vā bhūmiyaṃ vā ākoṭitaṃ dunnīharaṇaṃ, yathā ca palighaṃ nagarappavesanivāraṇaṃ, yathā ca indakhīlaṃ gambhīranemi sunikhātaṃ dunnīharaṇaṃ, evaṃ rāgādayo sattasantānato dunnīharaṇā, nibbānanagarappavesanivāraṇā cāti te “khīlaṃ, palighaṃ, indakhīla”nti ca vuttā. Taṇhāejāya abhāvena anejā paramasantuṭṭhabhāvena cātuddisattā appaṭihatacārikaṃ caranti.

Gatāseti gatā eva, na pana gamissanti pariniṭṭhitasaraṇagamanattāti. Lokuttarasaraṇagamaṇaṃ adhippetanti āha “nibbematikasaraṇagamanena gatā”ti. Te hi niyamaṇa apāyabhūmiṃ na gamissanti, devakāyañca paripūressanti. Ye pana lokiyena saraṇagamanena buddhaṃ saraṇaṃ gatāse, na te gamissanti apāyabhūmiṃ, sati ca paccayantarasaṃavāye pahāya mānusaṃ dehaṃ, devakāyaṃ paripūressanti ayamettha attho.

Devatāsannipātavaṇṇanā

333. Etesanti devatāsannipātānaṃ. Idānīti imasmiṃ kāle. Buddhānanti aññesaṃ buddhānaṃ abhāvā. Cittakallatā cittamaddavaṃ.

Kiṃ pana bhagavatāva mahante devatāsamaṅgame tesāṃ nāmagottaṃ kathetum sakkāti? Āma sakkāti dassetum “buddhā nāma mahantā”tiādi vuttaṃ. Tattha diṭṭhanti rūpāyatanaṃ, sutanti saddāyatanaṃ, mutanti sampattaggāhiindriyavisayaṃ gandharasaphoṭṭhabbāyatanaṃ, viññātanti vuttāvasesaṃ sabbhaṃ ñeyyaṃ, pattanti pariyesitvā, apariyesitvā vā sampattaṃ, pariyesitanti pattaṃ, appattaṃ vā pariyiṭṭhaṃ. Anuvicariṇaṃ manasāti kevalaṃ manasā ālocitaṃ. Katthaci nīlādivasena vibhatarūpārammaṇeti abhidhamme “nīlaṃ pītaka”ntiādinā vibhatte yattha katthaci rūpārammaṇe kiñci rūpārammaṇaṃ vā na atthīti yojanā. Bherisaddādivasenāti etthāpi eseṇa nayo. Yanti yaṃ ārammaṇaṃ. Etesanti buddhānaṃ.

Idāni yathāvuttamatthaṃ pāḷiyā samatthetum “yathāhā”tiādi vuttaṃ. Tadā jānanakiriyāya apariyosita bhāvadassanattāṃ “jānāmī”ti vatvā yasmā yaṃ kiñci neyyaṃ nāma, sabbhaṃ taṃ bhagavatā aññātaṃ nāma natthi, tasmā vuttaṃ “tamahaṃ abbhaññāsi”nti.

Na olokenti payo janābhāvato. Viparītā “na kammāvaraṇena samannāgatā”tiādinā nayena vuttā. “Yassa maṅgalā samūhatā”ti ārabhitvā “rāgaṃ vinayetha mānusesu dibbesu kāmesu cā”tiādinā ca rāganiggahakathābhāhullato sammāparibbājanīyasuttaṃ rāgacaritānaṃ sappāyaṃ, “piyamappiyabhūtā kalaha vivādā paridevasokā sahamaccharā cā”tiādinā kalahādayo yato dosato samuṭṭhahanti, so ca doso yato piyabhāvato, so ca piyabhāvo yato chandato samuṭṭhahanti, iti phalato, kāraṇaparamparato ca dose ādīnavavibhāvanabāhullato kalahavivādassuttaṃ dosacaritānaṃ sappāyaṃ -

“Appaṇhi etaṃ na alaṃ samāya,
Duve vivādassa phalāni brūmi;
Etampi disvā na vivādayetha,
Khemābhipassaṃ avivādabhūmi”nti. -

Ādinā nayena sammohavidhamanato, paṇṇāparibrūhanato ca mahābyūhasuttaṃ
mohacaritānaṃ sappāyaṃ -

“Parassa ce dhammaṃ anānujānaṃ,
Bālo, mago hoti nihīnapaṇṇo;
Sabbeva bālā sunihīnapaṇṇā,
Sabbevime diṭṭhiparibbasānā”ti. -

Ādinā nayena sandiṭṭhiparāmāsītāpanayanamukhena savisayesu diṭṭhiggahaṇesu
visaṭavittakkavicchindanavasena pavattattā cūḷabyūhasuttaṃ vitakkacaritānaṃ
sappāyaṃ -

“Mūlaṃ papañcasaṅkhāya,
Mantā asmīti sabbaṃ uparundhe;
Yā kāci taṇhā ajjhattaṃ,
Tāsaṃ vinayā sadā sato sikkhe”ti. -

Papañcasaṅkhāya mūlaṃ avijjādikilesajātaṃ asmīti pavattamānañcāti sabbaṃ mantā
paṇṇāya uparundheyya. Yā kāci ajjhattaṃ rūpataṇhādibhedā taṇhā uppajjeyya,
tāsaṃ vinayā vūpasamāya sadā sato upaṭṭhitassati hutvā sikkheyyāti evamādi
upadesassa saddhova bhājanaṃ. Tassa hi so atthāvahoti tuvaṭṭakasuttaṃ
saddhācaritānaṃ sappāyaṃ -

“Vītataṇho purā bheda,
Pubbamantamanissito;
Vemajjhe nupasaṅkheyyo,
Tassa natthi purakkhata”nti. -

Yo sarīrabhedato pubbeva pahīnataṇho, tato eva atītaddhasaṇṇitaṃ
purimakotṭhāsaṃ taṇhānissayena anissito, vemajjhe paccuppannepi addhani
“ratto”tiādinā upasaṅkhātabbo, tassa arahato taṇhādiṭṭhipurakkhārānaṃ abhāvā
anāgate addhani kiñci purakkhataṃ natthīti ādinā evaṃ gambhīrakathābāhullato
pūrābhedasuttaṃ buddhacaritānaṃ sappāyanti katvā vuttaṃ “atha nesaṃ sappāyaṃ
...pe... vavatthapetvā”ti. Manasākāsīti evaṃ cariyāya vasena manasi katvā puna taṃ
sadisaṃ attano desanānikkhepayogyatāvasena manasi akāsi. Attajjhāsayena nu kho
jāneyyāti parajjhāsayādiṃ anapekkhitvā mayhamyeva ajjhāsayena āraddha desanaṃ
jāneyya nu kho. Parajjhāsayenāti sannipatitāya parisāya kassaci ajjhāsayena.
Aṭṭhuppattikenāti idha samuṭṭhitaatṭhuppattiyā. Pucchāvasenāti kassaci
pucchantassa pucchāvasena. Āraddhadesanaṃ jāneyyāti. “Sace paccekabuddho
bhaveyyā”ti idaṃ imesaṃ suttānaṃ desanāya pucchā paccekabuddhānaṃ bhāriyā,
avisayā cāti dassanattamaṃ vuttaṃ. Tenāha “sopi na sakkuṇeyyā”ti.

Ettha ca yasmā na anumatipucchā, kathetukamyatāpucchā vā yuttā, atha kho
diṭṭhasaṃsandanaṃpucchāsadiṃ vā vimaticchedanaṃpucchāsadiṃ vā pucchā yuttā, tāva
puggalajjhāsayavasena pavattitā nāma honti, na yathādharmavasena, tattha yadi

bhagavā tathā sayameva pucchitvā sayameva vissajjeyya, suṇantīnaṃ devatānaṃ sammoho bhaveyya “kiṃ nāmetaṃ bhagavā paṭhamam evamāha, punapi evamāhā”ti, andhakāraṃ pavitṭhā viya honti, tasmā vuttaṃ “evam petā devatā na sakkhissanti paṭivijjhitu”nti. Yathādharmadesanāyaṃ pana kathetukamyatāvasena pucchanena sammoho hotīti. Sūriyo uggaṭoti āha devasaṅgho āsannatarabhāvena obhāsassa vipulauḷārabhāvato. Ekissā lokadhātuyāti sutte āgatanayena sabbattheva pana apubbaṃ acarimaṃ dve buddhā na honteva. Tenevāha - “anantāsu...pe... addasā”ti.

Gāthāyaṃ pucchāmīti nimmitabuddho bhagavantaṃ pucchituṃ okāsaṃ kārāpesi. Muninti buddhamuniṃ. Pahūtapaññanti mahāpaññaṃ. Tiṇṇanti caturroghatiṇṇaṃ. Pāraṅgataṃ nibbānappattaṃ, sabbassa vā ñeyyassa pāraṃ pariyantaṃ gataṃ. Parinibbutaṃ saupādisesanibbānavasena. Tṭhitattanti avaṭṭhitacittaṃ lokadhammehi akampaneyyatāya. Nikkhamma gharā panujja kāmeti vatthukāme panūditvā gharāvāsā nikkhamma. Kathaṃ bhikkhu sammā so loka paribbajeyyāti so bhikkhu kathaṃ sammā paribbajeyya gaccheyya vihareyya, anupalitto hutvā lokaṃ atikkameyyāti attho.

334. Silokaṃ anukassāmīti ettha siloko nāma pādasamudayo, isihi vuccamānā gāthātipi vuccati. Pādova niyatavaṇṇānupubbikānaṃ padānaṃ samūho, taṃ silokaṃ anukassāmi pavattayissāmīti atthoti āha “akkhara...pe... pavattayissāmī”ti. Yatthāti adhikaraṇe bhummaṃ. Āmeditalopenāyaṃ niddesoti āha “yesu yesu tḥānesū”ti. Bhummati bhūmipaṭibaddhanivāsā. Taṃ taṃ nissitā taṃ taṃ tḥānaṃ nissitavanto nissāya vasamānā, tehi saddhiṃ silokaṃ anukassāmīti adhippāyo. “Ye sitā girigabbhara”nti iminā tesaṃ vivekavāsaṃ dasseti, “pahitattā samāhitā”ti iminā bhāvanābhiyogaṃ.

Bahujanā pañcasatasasāṅkhyattā. Paṭipakkhābhībhavanato, tejussadatāya ca sīhā viya pavivittatāya nilīnā. Ekattanti ekībhāvaṃ. Odātacittā hutvā suddhāti arahattamaggādhigamena pariyodātacittā hutvā suddhā, na kevalaṃ sarīrasuddhiyāva. Vipprasannāti ariyamaggappasādena viśesato pasannā. Cittassa āvilabhāvakarānaṃ kilesānaṃ abhāvena anāvilā.

Bhikkhū jānitvāti bhinnakilese bhikkhū “ime dibbacakkhunā ete devakāye passantīti jānitvā. Savanante jātattāti dhammassavanapariyosāne ariyajātiyā jātattā. Idaṃ sabbanti idaṃ “bhiyyo pañcasate”tiādikaṃ sabbam.

Tadatthāya vīriyaṃ kariṃsūti dibbacakkhuññābhinihāravasena vīriyaṃ ussāhaṃ akaṃsu. Tenāha “na taṃ tehi”tiādi. Sattarinti ta-kārassa ra-kārādesaṃ katvā vuttaṃ, sattatinti attho. “Sahassa”nti pana anuvattati, sattatīyogena bahuvacanaṃ. Tenāha “eke sahassaṃ. Eke sattatisahassāni”ti.

Anantanti antarahitaṃ, taṃ pana ativiya mahantaṃ nāma hotīti āha “vipula”nti.

Avekkhitvāti ñāṇacakkhunā visuṃ visuṃ avekkhitvā “vavatthitvānā”tipi paṭhanti, so evattho. Taṃ avekkhanaṃ nicchayaakaraṇaṃ hotīti āha “vavatthapetvā”ti. Pubbe vuttagāthāsu tatiyagāthāya pacchimaddhaṃ, catutthagāthāya purimaddhaṃ sandhāyāha “pubbe vuttagāthamevā”ti.

Vijānanampi dassanaṃ evāti āha “passatha olokethā”ti. Vācāyatapavattitabhāvato “anupaṭipāṭiyāva kittayissāmī”ti vadati.

335. Satta saḥassāni saṅkhāyāti satta saḥassā. Yakkhāyevāti yakkhajātikā eva. Ānubhāvasampannāti mahesakkhā. Iddhimantoti vā mahānubhāvā. Jutimantoti mahappabhā. Vaṇṇavantoti atikkantavaṇṇā. Yasassinoti mahāparivārā ceva patthaṭakittisaddā ca. Samiti-saddo samīpatthoti adhippāyenāha “bhikkhūnaṃ santika”nti.

Hemavatapabbateti himavato samīpe t̥hitapabbate.

Ete sabbepīti ete sattasahassā kāpilavatthavā, chasahassā hemavatā, tisahassā sātāgīrāti yathāvuttā sabbepi soḷasasahassā.

Rājagahanagareti rājagahanagarassa samīpe. Tanti kumbhīraṃ.

336. Kāmaṃ pācīnadisaṃ pasāsati, tathāpi catūsupi disāsu saparivāradīpesu catūsupi mahādīpesu gandhabbānaṃ jeṭṭhako, kathaṃ? Sabbe te tassa vase vattanti. Kumbhaṇḍānaṃ adhipatītiādīsipi eseva nayo.

Tassāpi viruḷhassa. Tādisāyevāti dhataratṭhassa puttasadisā eva puthutthato, nāmato, balato, iddhiādivisesato ca.

Sabbasaṅgāhikavasenaṭi dasasahassilokadhātuyā paccekaṃ cattāro cattāro mahārājānoti tesam sabbesaṃ saṅgaṇhanavasena. Tenāha “ayañcetthā”tiādi.

Caturo disāti catūsu disāsu. Caturo disā jalamānā samujjalantā obhāsantā. Yadi evaṃ mahatīyā parisāya āgatānaṃ kathaṃ kāpilavatthave vane t̥hitāti āha “te panā”tiādi.

337. Tesam mahārājānaṃ dāsāti yojanā. Māyāya yuttā, tasmā māyāvino. Vañcanaṃ etesu atthi, vañcane vā niyuttāti vañcanikā. Kerāṭiyasāṭṭheyyenāti nihīnasaṭṭhena kammena. Māyā etesaṃ atthīti māyā, te ca paresaṃ vañcanatthaṃ yena māyākaraṇena “māyā”ti vuttā, taṃ dassento “māyākārakā”ti āha.

Ettakā dāsāti ettakā kuṭeṇḍuādikā nighaṇḍupariyosānā aṭṭhamahārājānaṃ dāsā.

Devarājānoti devā hutvā taṃtaṃdevakāyassa rājāno. Citto ca seno ca cittaseno cāti tayo ete devaputtā pāḷiyaṃ ekasesanayena vuttāti āha “citto cā”tiādi.

Bhikkhusaṅgho samito sannipatito etthāti bhikkhusaṅghasamiti, imaṃ vanaṃ.

338. Nāgasadahavāsikāti nāgasadahanivāsino. Tattheke kira nāgarājā, cirakālaṃ vasato tassa parisā mahatī paramparāgatā atthi, taṃ sandhāyāha “tacchakanāgaparisāyā”ti.

Yamunavāsinoṭi yamunāyaṃ vasanakanāgā. Nāgavohārenāti hatthināgavohārena.

Vuttappakāreti kambalassatare t̥hapetvā itare vuttappakāranāgā. Lobhābhībūtāti āhāralobhena abhibhūtā. Dibbānubhāvatāti dibbānubhāvato, dibbānubhāvahetu vā dibbā. “Citrasupaṇṇā”ti nāmaṃ vicitrasundarapattavantatāya.

Upavhayantāti upecca kathentā. Kākolūkaahinakulādayo viya aññaṃaññaṃ jātisamudāgataverāpi samānā mittā viya...pe... haṭṭhatuṭṭhacittā aññaṃaññaṃasminti adhippāyo. Buddhaṃyeva te saraṇaṃ gatā “buddhānubhāveneva mayaṃ aññaṃaññaṃsmiṃ mettiṃ paṭilabhimhā”ti.

339. Bhātaroti methunabhātaro. Tenāha “sujāya asurakaññāya kāraṇā”ti.

Tesūti asuresu. Kālakañcāti evaṃ nāmā. Mahābhismāti bhiṃsanakamahāsarīrā. Abhabbāti sammattaniyāmaṃ okkamituṃ na bhabbā acchandikattā tādisassa chandasseva abhāvato.

Balino mahāasurassa abbatitattā tassa putte eva kittento bhagavā “satañca baliputtāna”nti ādimāha. So kira sukhumaṃ attabhāvaṃ māpetvā upagacchi.

340. Kammaṃ katvāti parikammaṃ katvā. Nibbattāti upacārajjhānena nibbattā. Appanājjhānena pana nibbattā brahmāno honti, te parato vakkhati “subrahmā”tiādinā, ayañca kāmāvacaradevatā vuccati. Tenevāha - “mettākaruṇākāyikāti mettājjhāne ca karuṇājjhāne ca parikammaṃ katvā nibbattadevā”ti. Mettājjhāne karuṇājjhāneti mettājjhānanimittam karuṇājjhānanimittam, tadatthanti attho.

Te āpodevādayo yathāsakaṃ vaggavasena tthittā dasadhā tthitā. Yāva karuṇākāyikā dasa devakāyā. Nānattavaṇṇāti nānāsabhāvavaṇṇavanto.

Veṇḍudevatāti veṇḍu nāma devatā, evaṃ sahali devatā. Asamadevatā, yamakadevatāti “dve ayanīyo”ti vadanti, tappamukhā dve devanikāyāti. Candassūpanisā devā candassa upanissayato vattamānā tassa purato ca pacchato ca passato ca dhāvanakadevā. Tenāha “candanissitakā devā”ti. Sūriyassūpanisā, nakkhattanissitāti etthāpi eseṇa nayo. Kevalaṃ vātavāyanahetavo devatā vātavalāhakā. Tathā kevalaṃ abbhapaṭalasañcaraṇahetavo abbhavalāhakā. Uṇhappavattihetavo uṇhavalāhakā. Vassavalāhakā pana pajjunnasadisāti. Te idha na vuttā. Vasudevatā nāma eko devanikāyo, tesam pubbaṅgamattā vāsavo, sakko.

Daseteti ete veṇḍudevatādayo vāsavapariyosānā dasa devakāyā.

Imānīti “jalammagī”ti ca “sikhārivā”ti ca imāni tesam nāmāni. Keci pana ma-kāro padasandhikaro “jalā”ti ca “aggī”ti ca “sikhārivā”ti ca imāni tesam nāmānīti vadanti. Eteti tesu eva “ariṭṭhakā, rojā”ti ca vuttadevesu ekacce, umāpupphanibhāsino vaṇṇato umāpupphasadisāti evamattho gahetabbo, aññathā ekādasa devakāyā siyumu.

Daseteti ete dasa sahabhūdevādayo vāsavanesipariyosānā dasa devakāyā. Teneva nikāyabhedavasena dasadhā āgatā.

“Samānā”tiādi tesam devānam nikāyasamudāyagataṃ nāmaṃ. Evaṃ sesānampi.

Daseteti ete samānādikā mahāpāragapariyosānā dasa devakāyā. Teneva nikāyabhedena dasadhā āgatā.

Sukkādayo tayo devakāyā. Pāmokkhadevāti pamukhā padhānabhūtā devā.

Disāti disāsu. Devoti megho. Daseteti ete sukkādayo pajjunnapariyosānā dasa devakāyā, te devanikāyabhedena dasadhā āgatā.

Daseteti ete khemiyādayo paranimmitapariyosānā dasa devakāyā, te devanikāyabhedena dasadhā āgatā. Tattha “khemiyā, kaṭṭhakādayo ca pañcāpi sadevakāyā tāvatimsakāyikā”ti vadanti. Nāmanvayenāti nāmānugamena “āpodevatā”tiādināmasabhāgena. Tenevāha “nāmabhāgena nāmakoṭṭhāsena”ti. Sabbā devatāti dasasahassilokadhātūsu sabbāpi devatā. Niddisati tamtamnāmasabhāgena ekajjhaṃ katvā.

Pavutthāti pavāsaṃ gatā viya apētāti āha “vigatā”ti. Pavutthā vā pakārato vutthā vusitā, tena jāti vusitabbā assāti pavuṭṭhajāti. Kāḷakabhāvā saṃkilesadhammā, sabbaso tadabhāvato kāḷakabhāvātitaṃ dasabalaṃ. Lañcanābhāvena vā asitātigo kāḷakabhāvātītāya siriyā cando, tādisaṃ candaṃ viya siriyā virocamānaṃ.

341. Eko brahmāti sagāthakavagge āgato subrahmadevaputto. Brahmaloke nibbattitvā heṭṭhimesu patitṭhitā ariyabrahmāno, na suddhāvāsabrahmāno. Tissamahābrahmā puthujjano, yo aparabhāge manussesu nibbattitvā moggaliputtatissatthero jāto.

Sahassaṃ brahmalokānanti brahmaloko etesanti brahmalokā, brahmāno, tesāṃ brahmalokānaṃ sahassaṃ sattalokapariyāyo cāyaṃ lokasaddoti āha “mahābrahmānaṃ sahassaṃ āgata”nti. Anantaragāthāyaṃ “āgatā”ti vuttapadameva atthavasena vadati. Yatthāti yasmiṃ brahmasahassee. Aññe brahmeti tadaññe brahmāno. Abhibhavitvā tiṭṭhati vaṇṇena, yasaṃ āyuna ca.

Issarāti teneva vasapavattanena sesabrahmānaṃ adhipatino.

342. Kāḷakadhammasamannāgato kāḷakassa pāpimassa mārassa bālabhāvaṃ passatha, yo attano avisaye niratthakaṃ parakkamituṃ vāyamaṃti.

Vītarāgabhāvāvahassa dhammassavanassa antarāyakaraṇena avītarāgā rāgena baddhā eva nāma hotīti vuttaṃ “rāgena baddhaṃ hotū”ti.

Bhayānakaṃ sarañca katvāti bheravaṃ mahantaṃ saddaṃ samuṭṭhapetvā.

Idāni taṃ saddaṃ upamāya dassento “yathā”ti ādimāha. Kañcīti tasmiṃ samāgame kañci devataṃ, mānusaṃ vā attano vase vattetuṃ asakkonto asayaṃvase sayañca na attano vase ṭhito. Tenāha “asayaṃvasī”tiādi.

343. “Vītarāgehī”ti desanāsīsametaṃ. Sabbāyapi hi tattha samāgataparisāya mārasenā apakkantāva. Nesaṃ lomampi iñjayaṃ tesāṃ lomamattampi na cālesuṃ, kuto antarāyakaraṇaṃ. Iti yattakā tattha viresaṃ adhigacchiṃsu, tesāṃ sabbesampi antarāyākaraṇavasena attho vibhāvetabbo, vītarāgaggahaṇena vā sarāgavītarāgavibhāvino ca tattha saṅgahitāti veditabbaṃ. Māro imaṃ gāthaṃ abhāsi acchariyabbhutacittajāto. Kathañhi nāma tāva ghorataraṃ mahatiṃ vibhiṃsakaṃ mayi karontepi sabbe pime nibbikārā samāhitā eva. Kasmā? Vijitāvino ime uttamapurisāti. Tenāha “sabbe”tiādi. Yādiso ariyānaṃ dhammanissito pamodo, na kadāci tādiso anariyānaṃ hotīti “sāsane bhūtehi ariyehi” iccetaṃ vuttaṃ. Vi-saddena vinā kevalopi suta-saddo vikhyātattavacano hoti “sutadhammassā”tiādīsu viyāti āha “jane vissutā”ti.

Dūreti dūre padese. Daharassa antarāyaṃ pariharantī “na sakkā bhante sakalaṃ kāyaṃ dassetu”nti avocāti.

Mahāsamayasuttavaṇṇanāya līnatthappakāsanā.

ABOUT THIS TRANSLATION

This translation is part of the PaliVerse Project - the first complete, unified English translation of the Pāli Canon together with its Commentaries (Aṭṭhakathā) and Subcommentaries (Tīkā), accompanied by interactive study tools. PaliVerse is an ongoing project. The AI translations are continuously improved through experts' revisions and feedback. This text is the latest translation as of the date of download.

PDF Creation Date: 14 September 2026

HOW TO CITE

PaliVerse (2026). Subcommentaries. The Canon of Discourses - Subcommentaries. 1. The Collection of the Long Discourses - Subcommentaries. 2. Subcommentary on the Great Chapter. 7. Commentary on the Discourse on the Great Congregation Retrieved from paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · All Rights Reserved
Centre for Study and Practice of Theravāda Buddhism
Civic Non-Profit Company registered in Greece
This PDF may be freely distributed for study and practice.

PaliVerse.org